

Tær verunligu orsøkirnar til teir støðugu verkfallságangirnar

Verður úrslitið av afturhaldspolitikkinum ein fullkomin kollrenning av samfelagnum?

Óteljandi ferðir hava vit í hesum blaði víst á, hvussu vandamikil hin harðrendi afturhaldspolitikkurin veruliga er fyri hin einstaka íbúgvann og fyri samfelagið sum heild. Vit hava víst á, hvussu hin arbeiðandi fjöldin í øllum okkara grannalondum hevur hevjað seg fram til politiskt ræði í landinum og harvið tryggjað sær eins og øllum øðrum stættum landsins tryggari og liviligarí kor — so trygg og livilig tey nú kunnu fáast undir teimum valdandi heimsumstøðum. Tó, tað hevur verið eins og at tala fyri deyvum oyrum, og tí má tíverri sviða sum svøllur.

»Arbeiðarar á sjógv og landi fylkist»

Hvat var ikki vunnid um hesi hernaðarorð javnaðarmanna vórðu gjørd til veruleika. Fyrr enn allir arbeiðarar á landi og sjógv standa fylktir, er eingin vón um fullan sigur og eingin vón um eitt liv uttan ótta, uttan trot, og uttan sakn fyri tey mongu í samfelagnum, ið bera skulu ta tungu byrðuna og meira enn onnur kenna móðina av tí slitsama arbeiðinum at útvega ta neyðuga livibreyðið til landsins íbúgv. Fiskimenn, arbeiðarar og onnur starvsfólk mugu ganga somu fylkingarleið, sum starvsbrøðurnir í øðrum londum, og eins og hjá teimum má her heima skapast haldgott grundarlag og tey hollasta stríðslíkindi fyri bótan av korunum hjá teirri stóri fjøldini — bæði teimum mongu, ið ikki eru fodd við peningapungin í hondini og teimum, ið altíð vera bundin at liva av úrtøkum av sínum handarbeiði — eini livsstøðu, ið bæði arbeiðsliga og lónarlaga oftani er ógvuliga svikalig. Tíverri eiga vit ikki hesa fylking, heldur ikki hitt haldgóða grundarlagið eins og tey hollu stríðslíkindi. Hetta hava politiskir villmenn roynt at forkomið og forbrongla, alt saman av orsøkum, ið einki hava við fakliga menning ella bótan av korum fólksins at gera. Nei, beint tvørtur imóti; teirra villingarstøða kann aldri annað enn leiða fjøldina av tí arbeiðandi fólkinum beinleiðis í avgrundina — men gudar-nir skulu vita, um ikki hetta er teirra veruliga ætlan.

Hvat gera okkara grannar?

Onum skuldi tað verið lættari enn okkara egnu fiskimonnum og arbeiðarum at tikið stóðu. Vit eru ungir á leiðini, ongan veg komir; og hava sostatt almikið at læra av øðrum. Og betri lærumeistarar kunnu vit ikki finna á øllum knøttinum enn grannarnar fyri eystan og sunnan: danir, norðmenn, svíar og bretar.

Har stendur hin arbeiðandi fjøldin í sterkari fakligari og politiskari fylking. Fakliga hava teir ment seg stig fyri stig, og nú eru teir í øllum hesum londum fakliga ein so týðandi og sterkur táttur, at tað í øllum førum má roknaast við teimum; teir hava alla staðni eitt stórt orð at hava sagt. Fylkingin er so sterk, so væl skipað og arbeiðir so miðvíst, at oyðandi verkföll nú eru sjálvsamar hendingar. Tað er fylkingararbeiðið, upplýsingararbeiðið eins og dygga fakliga ávirknin á alt samfelagið, ið miðvíst toga tann rætta vegin og dagliga bóta um livilíkindini. Arbeiðsstøðgur, ásanna teir, er altíð tap fyri allar partar, og tí royna teir altíð at sleppa frá at ganga henda neyðvegin.

Men samstundis ásanna teir, at veruligin tryggleika í samfelagnum

eiga teir ikki, fyrr enn politiska valdið er teirra. Hesa ásanann hava teir eisini gjørt til veruleika í tann mun, at bæði í Danmark, Noreg og Svørík eru tað arbeiðaraflokkarnir — javnaðarmenn — ið sita við stjórnarvaldinum.

Hvat gera vit?

Í staðin fyri at fiskimenn, arbeiðarar, øll frísinnaðu og sosialt rættshugsandi tóku lógvatat saman og settu eitt arbeiðarastýri her á landið, hava vit stokkconservativar afturhaldsflokkar sitandi við øllum tí politiska ræðinum. Hvønn og hvørjar hesar afturhaldsflokkar dugna mest er einki loyðarmál fyri føroyska fólkinum í dag.

Teirra er orsøkin, til tey stöðugt afturvendandi verkföllini, til armóðina og til misálitið millum manna til alt og øll. Tíverri ein veruleiki, ið vit ikki kunnu koma uttanum.

Í dag lata afturhaldsflokkarnir skina ígjøgnum, at teir meta Erlends Paturssonar politiska virki vera beinleiðis kommunistisk. Kommunisma trívst einans har neyðin og vesseldmið er størst. Kommunistar eru allastaðni kyniskir í tann mun, at teir beinleiðis spekulera í armóðini og fátæktini. Armóðin og fátæktina hava afturhaldsflokkarnir sáað her á landi. Er Erlends Paturssonar politiska virksemin kommunistisk, hava teir sjálvar elvt hana fram; men so eru teir eisini seinir at vakna.

Hvi heili 5 verkföll?

Í knapt hálvt fimta ár hava vit havt heili 5 verkföll. 3 ferðir hava fiskimenn verið ríknir út í verkfall, eina ferð gjórd skiparar verkfall og fimtu ferð vóru tað arbeiðararnir uppi á landi, ið ríknir vórðu út í verkfall.

Einki fólk og einki land kann liva og trívast á henda hátt. Hetta er orskapur, ið valla finnur sín líka í mannaöguni.

Skiparaverkfallið í 1950 er mett at hava kostað landinum 5 milj. kr. Arbeiðaraverkfallið 5—6 milj. kr. Fiskimannaverkfallið í fjórð 15 milj. kr. Enn eitt fiskimannaverkfall hevur verið. Tað ferðina vildu afturhaldsflokkarnir taka bæði lönjavnung og forskot frá fiskimonnum. Teir máttu tó dvína, og úrslitið var, at skipini at enda sloppu út at veiða, áðrenn várið heilt fór fyri einki.

Aftur í ár er verkfall. At kosnaðurin av hesum verkfallinum ikki verður minni enn í fjórð, er øllum greitt, og óttandi er fyri, at ein fylgjan av arbeiðsstøðgnum verður hin ramj-húsa gangur hjá mongum.

Hvørki fiskimenn ella reiðarar orka at taka og bera eitt verkfall á hvørjum ári.

Kundi hetta verið annarleis?

Vit, hvør einasti fiskimaður, hvør

reiðari og hvør rættshugsandi føroyingur vil í dag ásanna, at øll hesi mongu verkföll vildu verið óneyðug um teir, ið ráða fyri borgum, hövdu fylgt javnaðarmonnum og teirra misvísu uppbyggjarpolitikki. Hetta hava teir ikki gjørt, og tí mugu teir taka alla ábyrgdina av tí, ið hendir í dag. Á teimum hvílir hin ræðuliga tunga ábyrgdin.

Endurnýggjan skipafloftans.

Longu í 1914 settu javnaðarmenn fram fullfígga uppskot um endurnýggjan av skipafloftanum. Tey flestu kenna hesi uppskot, ið prentað eru í bóklinginum »Arbeiði til øll á sjógv og landi«. Her varð greinliga víst á hvørji skip, vit skuldu hava, hvaðani peningurin skuldi fáast, og hvussu endurnýggjanin skuldi fara fram. M. a. var uppskot um at keypa 25 nýggjar trolarar. Hvønn ómetiligan týðning vildu teir ikki havt í dag? Tá var peningurin tókur. Meira enn 60 milj. kr. áttu vit tókar í Onglandi. Í bankum og sparikössum var hópur av peningi, og lán kundu útvegast í stórum. Um vit tá hövdu fingið teir 25 trolararnar og mong onnur nýmótans fôr, vildi stóðan verið annarleis í dag. Øll tey mongu verkföllini vildu verið óneyðug. Einki verkfall vildi verið í dag. Hvør einasti fiskimaður vildi verið í góðari vinnu og vunnid hópin av peningi. Samanbera vit, hvat fiskimenn við teimum stór uttolarunum vinna í dag, vildu umleið 1000 fiskimenn havt eina ársinntøku millum 15 og 20.000 kr. Við tilikari innlögu vildu øll verkföll verið óhugsandi; hvør einasti føroyingur vildi havt gott og lönandi arbeiði. Men alt hetta kveistraðu afturhaldsflokkarnir burtur, Hesa syndagerð móti Føroya fiskimonnum og Føroya fólki, kunnu teir ikki tváa av sær. Eingin fiskimaður eigur at gloyma teimum hetta. Fyri hesa misgerð eiga fiskimenn at syrgja fyri, at teirra dagar verða taldri, tá ið tað aftur kemur at heysti í ár.

Lönjavnung og forskot.

Javnaðarmenn finga bart ígjøgnum, at vissast skuldi okkara fiskimonnum ein mánaðlig minstaløn og eitt mánaðarligt forskot til konu og børn, meðan maðurin var burtur. Bæði minstuløn og forskot hava teir kryplað niður í lítið og lætt, ja, teir hava enn tá beinleiðis avtikið bæði tvey, men hart trýstir máttu teir seta bæði tvey, aftur í gildi. Uppskot javnaðarmanna miðaði imóti, at minstaløn fiskimanna ikki skuldi vera minni enn 700 kr. um mánaðin. Fyldu teir hesum uppskoti, vóru fiskimenn væl betur tryggjaðir, og verkfallsorsøkirnar samstundis nógv minni. Men tíverri eisini her rakk oyðingarhond teirra alt ov langt.

Frábýtisrætturin.

Ein verkfallsorsøkin í fjórð var frábýtisrætturin, men fullkomuliga óneyðugt vildi verið at gjørt verkfall um henda spurning, um afturhaldið hevði fylgt javnaðarmonnum. Ferð eftir ferð hava javnaðarmenn við lóg viljað havt tingið at skráseta henda náttúrliga rætt fiskimanna, men tað hevur verið fullkomuliga vónleyst at tala afturhaldsmeyralutan til rættis. Eisini hesi verkfallsorsøk mugu teir taka alla ábyrgdina av.

Avrokningarnar.

Ferð eftir ferð hava javnaðarmenn roynt at fingið afturhaldið at gingið við til, at tryggjast skuldi fiskimonnum

við lóg ein minstafreist til teir fingupeningin; men afturhaldið hevur alla tíðina verið imóti. Fyldu teir javnaðarmonnum vildu ein hin stórsta verkfallsorsøkin í dag verið fullkomuliga burturbeind fyri mongum árum síðani, men nú má sviða sum svøllur, og afturhaldsflokkarnir mugu átaka sær alla ábyrgdina av tí, ið hendir í dag. Í seinastu tingsetu eydnaðist tað P. M. Dam. og J. H. Dangjörg aftaná drúgva togan at fáa fiskivinnunevndina og seinni lögtingi at ganga við til at tryggja fiskimonnum eina nærri ásetta avrokningarfrest; men hetta skuldu teir bert hava gjørt fyri fleiri árum síðani. Vit kunnu so statt eisini kanna afturhaldsflokkunum hesa verkfallsorsøkina.

Fiskasölán.

Tað er óneyðugt at taka upp aftur hana dapru søguna um javnaðarmanna áhaldandi bardaga fyri at tryggja fiskimonnum helmingin av nevndarmonnum í Fiskasöluni. Afturhaldsmanna úthýsan av fiskimonnum í Fiskasöluni hevur verið ein landsólukka, men ov seint finga teir eyguni upp fyri, at tað aldri loysir seg at trælka fiskimannastættin.

Útgerðarinnfluttningurin.

Hvørt mannskykt veit, at tað altíð er ein ovurstórur fyrirmyndur at flyta inn í stórum. Keypprisurin verður minni, fluttningsgjaldi minni o. s. fr. Men hóast alt hetta og hóast tað, at allir vístu, at landshandlin í fjór kund; útvega útgerðarmonnum og fiskimonnum sildagørn fyri 40 kr. biligari enn nakar annar, tóku teir henda handil av og fyri hesa misgerð má tjóðveldisflokkurin taka sína fullu ábyrgd. Her hövdu vit miðstöðina fyri landsinnfluttningi av øllum útgerðavörum til fiskivinnuna, men tað eru størmennir, ið skulu livgast, teir skulu fáa loyvi at spekulera og okurdýrka útgerðarvörurnar, áðrenn tær koma umborð á skipini. Hesa okurdýrkan skal so fiskivinnan gjalda og tá fyrst og fremst fiskimenn sjálvir. Hákun Djurhuus og aðrir stóðu á lógi og lovprið okkara heilsölummonnum og keyppmannastætti sum heild. Men ikki eru allir einglar. Dan-ka útvarpið boðaði fyri stuttum heim-lum frá stórum svikum. Svikarnir vóru mangir í tali, men Føroya fólk fær ikki hesar svikarar at kenna, tí sjálvst landsstýrið heldur sína hond yvir teir. Føroya fólk skal við øðrum orðum ikki sleppa at verja seg fyri teimum.

Sannleikin er tann, at tað yður av svikarum millum keyppmannastætt okkara. Harandi mátti tað verið hjá teimum rættlyntu sölumonnum at ligið undir tilikum felagsskuldsetingum.

Nógv er framkomið um svik, men Føroya fólk kann vænta nógv aftrat.

Niðurstøða.

Sambært tað, ið her er drigið fram, er tað øllum greitt, at tað eru afturhaldsflokkarnir, ið hava skuldina fyri tey mongu verkföllini og landsins stöðu í dag. Hövdu vit afturmóti havt javnaðarmenn sitandi við ræðinum, vildi ikki eitt av øllum hesum verkföllunum havt verið. Men tíverri hava javnaðarmenn verið ov fáir. Tað sindrið, ið tað hevur eydnast javnaðarmonnum at fingið ígjøgnum hevur verið ov lítið at bjarga Føroya fólki frá teimum mongu og miklu ólukkunum, ið hava ríðið inn yvir landið.